

punkt, hvorefter Lovgivningsmagten har rettet sig, men det væsentlige Synspunkt maa, forekommer det mig, være dette, at man har et aabent Die for Betydningen af, at den, der besidder Jorden, kan komme til at føle sig som en fri, selvstændig Mand, og af den Selvstændighedsfølelse, som Besiddelsen af Eiendom, selvstændig fri Eiendom, altid giver. Det er denne Betragtning, forekommer det mig, som er den, om jeg saa maa sige, politisk sidste Grund for hele Arbejdet for Fæstes Overgang til Eiendom, og da siger jeg, at da er der for det her foreliggende Lovforslag affkurat den samme Grund, om ikke i samme Omfang, at det samme Princip ligger til Grund derfor som for Fæsteafløsningen overhovedet, thi Arvefæsteforholdet er en Rest af Fæste, det er et Mærke, som Ufrihedsforholdet har efterladt sig, og det er derfor et Mærke, som netop føles, og ved den Karakter, som Arvefæsteforholdet har, har det ogsaa viist tydeligt, at det har sin Betydning netop i den personlige Følelse af en indskrænket Ret og Naadighed over sin Eiendom. Det ligger i Udtrykket „Herlighedsret“. Hvad er det, som Gods-eieren som saadan sætter saa overordentlig Pris paa at beholde? Ja, det, der kaldes Herlighedsret, er i og for sig ikke Andet end et Udtryk for den Selvstændighedsfølelse, som fri Eiendom giver. Det er efter min Opfattelse ikke Andet, og derfor siger jeg, at Besiddelsen, at Arvefæsteren har Krav paa at opnaa denne den fri Eiers Selvfølelse og faae Herlighedsret over sin Eiendom. Denne Følelse er det meget let at forstaa, og det er et Hensyn, som har en politisk-social Betydning, og det er den egentlige gyldige Grund til at kæmpe saavel for dette Forholds Ordning som ogsaa for Fæsteforholdets Ordning. Men jeg vil gjøre opmærksom paa, at der staar et hel Del andre mindre Spørgsmaal i Forbindelse dermed. Det er ikke alene det, hvorvidt Kornafgift eller Pengeafgift er heldig, eller hvorvidt en hel Anden end Besidderen skal have Herlighedsretten over Jorden. Men de nu bestaaende og efterhaanden oprettede Arvefæstekontrakter give efter min Opfattelse og min Erfaring Anledning til, at der paa mange Maader gjøres Indgreb paa Omraader, som rettelig maa være Lovgivningens undergivne. Jeg skal saaledes navnlig gjøre opmærksom paa, at den Godseieren forbeholdte Ret til at give Samtykke til Udtykning af Jord jo faktisk ikke er Andet end en Omgaaen af Statens almindelige Lovgivning om Jords Udtykning og Sammenlægning; for at hindre Sligt har Staten en almindelig Lovgivning. Naar altsaa en privat Mand vil søge i Kraft af Kontrakt at fastsætte andre Betingelser og

andre Former for Benyttelse af den almindelige Lovgivningsret, er det faktisk intet Andet end en Omgaaen af Lovens Bestemmelser i saa Henseende. Og det sker under mange andre Former. Jeg kjender Exempler paa Godseiere, som have indført ganske nye Arter af Overdragelser, nemlig Overdragelse af Bløieland, forbeholdende sig Eiendomsret over Undergrunden. Det er en meget aparte og eiendommelig Overdragelsesmaade. Jeg vil gjøre opmærksom paa et andet Forhold. Vi have her givet en Lov, hvis Niemed jo var at knytte Sagtretten til Jorden. Dens Bestemmelser blive i de bestaaende og Dag for Dag nyoprettede Arvefæstekontrakter omgaaede paa mangfoldige Maader. Der indsættes f. Ex. i Arvefæstekontrakter den Bestemmelse, at der forbeholdes et aldeles urimeligt Vederlag for Sagtretten. Hvis den paagældende Fæster, til hvem Overdragelsen sker, ikke vil paatage sig en saa fuldstændig urimelig, illusorisk Afgift, som der ikke kan være Tale om staar i nogenjohvelst Forbindelse med Sagtrettens virkelige Værdi, ikke vil finde sig i en saadan Afgift, kan han ogsaa lade være, men saa maa han ogsaa finde sig i, at Sagtretten bliver hos Godseieren. Det er en meget almindelig Fremgangsmaade, og der benyttes saadanne Former, at det ialtsald maa være tvivlsomt, hvorvidt det ligesom kan paatales efter den bestaaende Lovgivning. Jeg skal slet ikke tale om saadanne Ting, som ogsaa ofte indeholdes i Arvefæstekontrakter, og som ikke alene ere en Omgaaelse af den mugjældende Lovgivning, men ogsaa af kommende Lovgivning, nemlig Bestemmelser om, hvad der i Forholdet mellem Godseier og Arvefæster skal ske under Forudsætning af, at der skulde komme en Lov om det og det Forhold. Godseieren fikker sig altsaa alle Rettigheder, selv ligeoverfor en fremtidig Lov, og det finder Sted f. Ex. i Spørgsmaal om Afløsning af Kornafgift, hvor Godseieren forbeholder sig, at i Tilfælde af, at der skulde komme en Lov om Afløsning af Arvefæsteafgifterne, skal Afløsningen ske paa de og de nærmere bestemte Villkaar. Jeg nævner blot dette; det vil blive nødvendigt at tilføie udtrykkelige Bestemmelser i den Slags kommende Love om, at slige omgaaende Bestemmelser selvfulgelig maa være traadte ud af Kraft. Jeg nævner blot dette, fordi det er den Slags Ting, som særlig have en drillende Karakter, og Forhold, som bidrage mere end meget Andet til at tilveiebringe et uvenligt Forhold mellem vedkommende Godseier og Arvefæsteren, saa jeg ikke forstaaer, hvad overordentlig Pris og Interesse Godseieren i Grunden sætter paa den Slags Ting, Andet end netop den Følelse at forbe-